

فاطمه سفیدکن، استاد پژوهش، مؤسسه تحقیقات جنگلها و مراتع کشور، سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی، تهران، ایران.
پست الکترونیک: sefidkon@rifr-ac.ir

ودود صمدی، کارشناس پژوهش، اداره تجاری سازی و انتقال فناوری، مؤسسه تحقیقات جنگلها و مراتع کشور، سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی، تهران، ایران.

تولید اسانس تام گل محمدی در سطح صنعتی با عملکرد کمی و کیفی بالا برای دومین سال متوالی، گشودن دریچه‌ای برای افزایش سهم ایران از تجارت جهانی گیاهان دارویی

۶۹/۴ درصد ترکیبات معطر اکسیژن دار، که باعث عطر و بوی اسانس گل محمدی می‌شوند، نشان می‌دهد، اسانس تولیدی از کیفیت بسیار خوبی برخوردار است. به همین ترتیب، حضور کمتر از ۱۰ درصد نونادکان به عنوان مهم ترین ترکیب مومی و سنگین، ۳/۵ درصد هنی کوزان و ۲/۲ درصد نونادکن نیز نشان دهنده ویسکوزیته مناسب و سایر خواص فیزیوشیمیایی اسانس تولیدی است.

حال، با اطمینان می‌توان گفت، افزایش تعداد این دستگاه که هم‌اکنون، دانش فنی ساخت آن در داخل کشور وجود دارد و به کارگیری آن توسط بخش خصوصی و شرکت‌های کشت و صنعت گل محمدی، برای تولید و صادرات اسانس تام گل محمدی، که بازار مناسب بین‌المللی دارد، می‌تواند از دریچه جدید و مهمی که برای توسعه کشت و صنعت گل محمدی در کشور باز شده است، بهره‌برداری مناسب را ایجاد کند.

به این امید که این مهم به شکل مناسب، درک و استفاده شود. همچنین با حمایت از پژوهشگران صاحب اندیشه، مسیر برای ساخت دستگاه‌های لازم برای تولید کانکریت و ابسولوت از گل محمدی و فرآوری‌های بعدی هموار شود.

جا دارد از همه دست‌اندرکاران عملیات اسانس‌گیری گل محمدی در سال جاری به‌ویژه آقای مهندس ودود صمدی و خانم‌ها دکتر مهشید رحیمی فرد و دکتر راضیه عظیمی اترگله سپاسگزاری شود.

منابع

- سفیدکن، ف.، ۱۳۹۶. قابلیت بالای اشتغال‌زایی با توسعه کشت و فرآوری گل محمدی. نشریه طبیعت ایران، ۲(۶): ۹۷.
- سفیدکن، ف.، ۱۴۰۲. ایجاد ارزش افزوده در صنعت گل محمدی با تولید اسانس تام. نشریه طبیعت ایران، ۸(۲): ۱۰۷.
- سفیدکن، ف.، صمدی، و.، رحیمی فرد، م.، عظیمی، ر. و تقی‌زاده، ا.ح.، ۱۴۰۲. تولید و فرآوری گل محمدی در ایران. نشریه طبیعت ایران، ۸(۳): ۹-۱۷.

پیش‌تر در ستون‌های مربوط به گیاهان دارویی در این نشریه، عنوان کرده بودم که گل محمدی، پس از زعفران، مهم ترین گیاه دارویی ایران است. ایران در کنار ترکیه و بلغارستان، یکی از بزرگ‌ترین تولیدکنندگان گل محمدی در جهان محسوب می‌شود، که از تجارت جهانی آن سهم زیادی ندارد. عمده‌ترین محصول تولیدی از گل محمدی در ایران، گلاب و در ترکیه و بلغارستان، اسانس تام است. تنها راه توسعه گل محمدی در کشور، برای افزایش درآمد تولیدکنندگان، ورود محصولات استاندارد از آن به بازارهای جهانی و افزایش سهم کشور از تجارت جهانی آن، ایجاد صنایع اسانس‌گیری و پس از آن صنایع تولید کانکریت و ابسولوت است. همچنین، در مطالب قبلی، به تفاوت روش اسانس‌گیری از گل محمدی با سایر گیاهان، کیفیت پایین اسانس اول (first oil) تولیدی از گل محمدی در کشور و لزوم طراحی و ساخت یا خرید تجهیزات اسانس‌گیری برای تولید اسانس دوم (second oil) و در نهایت، تولید اسانس تام از خارج از کشور، به عنوان یک ضرورت اولیه برای توسعه سطح زیرکشت گل محمدی در کشور، اشاره شده بود (سفیدکن، ۱۳۹۶؛ ۱۴۰۲).

با طراحی و ساخت این دستگاه به صورت کامل، برای اولین بار در کشور توسط مؤسسه تحقیقات جنگلها و مراتع کشور و شرکت استیل صنعت کاشان و تست اولیه دستگاه با حدود ۱۰ تن گل محمدی، در بهار سال ۱۴۰۲، تولید اسانس تام گل محمدی که از نظر کمی و کیفی مطابق با استانداردهای بین‌المللی بود، رقم خورد (سفیدکن و همکاران، ۱۴۰۲). در سال جاری (سال ۱۴۰۳)، این دستگاه دوباره با مشارکت بخش خصوصی برای تولید اسانس تام از ۴۰ تن گل محمدی، به کار گرفته شد. نتایج به دست آمده، بار دیگر کمیت و کیفیت بسیار خوب اسانس تام تولیدی را تأیید نمود.

میانگین بازده اسانس گل محمدی در استانداردهای بین‌المللی یک لیتر به ازای ۴/۵ تن گل است. به عبارت دیگر، از هر ۳ تا ۶ تن گل محمدی، یک لیتر اسانس تام حاصل می‌شود. در سال جاری از حدود هر ۳/۴ تن گل محمدی، یک لیتر اسانس تام به دست آمد که بازده بسیار خوبی است. در خصوص کیفیت اسانس هم گفتنی است. حضور ۴۳/۷ درصد سیترونلول، ۱۸/۸ درصد ژرانیول، ۳/۹ درصد لینالول و به‌طورکلی،